

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הבדלים בקטורת של יוה"כ לשאר ימים

(מ"ג ב') **משנה:** בכל יום¹ היה חותה (נוטל גחלים) בשל כסף, ומערה בתוך (מחתה) של זהב. חותה בזהב ובה היה מכניס.²

(מ"ד ב') בכל יום היה חותה בשל כסף. מאי טעמא? התורה חסה על ממון של ישראל.³

(מ"ג ב') (המשך **משנה:**) בכל יום: חותה בשל (במחתה של) ארבעת קבין, ומערה בתוך של שלושת קבין. והיום חותה בשל שלושת קבין, ובה היה מכניס. רבי יוסי אומר: בכל יום חותה בשל סאה (שישה קבים), ומערה בתוך של שלושת קבין. והיום חותה בשל שלושת קבין, ובה היה מכניס.

(מ"ד ב') (בכל יום בשל ארבעת קבין וכו') **תנא:** נתפזרו לו קב גחלים, מכבדן לאמה.

(מ"ג ב') (המשך **משנה:**) בכל יום היתה כבדה והיום קלה.

בכל יום הייתה ידה קצרה, והיום ארוכה.

(מ"ד ב') מאי טעמא? כדי שתהא זרועו של כהן גדול מסייעתו.

תנא: בכל יום לא היה לה ניאשתיק,⁴ והיום היה לה ניאשתיק, דברי בן הסגן.

(מ"ג ב') (המשך **משנה:**) בכל יום הייתה זהבה ירוק (צהוב), והיום אדום. דברי רבי מנחם.

בכל יום מקריב פרס (חצי מנה) בשחרית ופרס בין הערבים, והיום מוסיף מלא חפניו.⁵

בכל יום היתה דקה, והיום דקה מן הדקה.⁶

בכל יום כהנים עולין במזרחו של כבש ויורדין במערבו, והיום כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע. רבי יהודה אומר: לעולם כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע.

(מ"ה א') (ואמרין) מאי טעמא? משום כבודו של כהן גדול.

(מ"ג ב') (המשך **משנה:**) בכל יום כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הכיור, והיום מן הקיתון של זהב. רבי יהודה אומר: לעולם כהן גדול מקדש ידיו ורגליו מן הקיתון של זהב.

¹ כשחותה גחלים ממערכה שניה של קטורת, להכניס על המזבח הפנימי לקטורת שחרית וערבית. רש"י.

² טעמא דיום הכפורים בכולהו משום חולשא דכהן גדול. רש"י.

³ ואנן נמי חסינן, וחתייט גחלים שוחקת את הכלי ומחסרתו. רש"י. כתב ריטב"א, ובכי האי גוונא ליכא למימר אין עניות במקום עשירות.

⁴ טבעת בראשה, שמקשקש ומשמיע קול, משום "וְנִשְׁמַע קוֹלוֹ בְּבֵאוֹ" וגו' (שמות, תצוה כח, לה). רש"י.

⁵ שמכניס לפני ולפנים, לבד מפרס שחרית ושל ערבית הניתן על מזבח הפנימי. רש"י.

⁶ זו שהיה מכניס לפני ולפנים, היה מחזיר ערב יום הכפורים למכתשת, ושוחקה הדק. רש"י.

**הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.**

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

חתיית הגחלים לקטורת של מזבח הזהב:⁷ מדברי הרמב"ם נראה, שביום הכיפורים חותה הכהן גדול גם לקטורת של שחרית ובין הערביים בהיכל, כמו בחתייה לצורך קטורת שלפני ולפנים.⁸ וכדי שלא ליגעו, משתמש במחתה המיוחדת ליוה"כ. ודעת הרמב"ן, שאפילו ביוה"כ, בקטורת שבהיכל חותה כהן הדיוט, במחתה של כסף, ומניח על מזבח הפנימי ויוצא. וכהן גדול מקטיר. ורק לקטורת של יוה"כ, נעשית החתייה בכהן גדול, ובשל זהב.⁹

כמות הקטורת שבמחתה: פסק הרמב"ם כתנא קמא, וכתב "וכן מחתה שלכל יום מחזקת ארבעת קבין, ושלש שלש קבין." עוד כתב, "אם נתפזרו מן הגחלים כמו קב או פחות - מכבדן לאמה, ובשבת כופה עליהן הפסקתה. ואם נתפזר יתר על קב - חוזר וחותה."¹⁰

כיצד חותה הקטורת: כתב הרמב"ם "כיצד סדר הקטרת הקטרת בכל יום? ... וכיצד חותה? זה שזכה במחתה לוקח מחתה שלכסף, ועולה לראש המזבח, ומפנה הגחלים הילך והילך, ונוטל מן הגחלים שנתאכלו במערכה שניה, ויורד ומערך לתוך מחתה שלזהב..." והשיגו הראב"ד, אין זה בנוסחא המדויקת לענין קטורת, אלא לענין תרומת הדשן.¹¹

בכל יום לא היה לה ניאשתיק: רש"י פירש, טבעת בראשה, שמקשקש ומשמיע קול, משום "ונשמע קולו בבאו" וגו'.¹² וריטב"א כתב בשם הגאונים, שהוא כיסוי כדי שלא יכבו הגחלים, או שלא יכוו פניו מחום הגחלים.¹³

בכל יום זהבה ירוק והיום אדום: וכן כתב הרא"ש. ואילו הרמב"ם השמיטו.¹⁴

והיום כהן גדול עולה באמצע ויורד באמצע: אמרין בגמרא משום כבודו של כהן גדול. ופירש רש"י, להראות חשיבותו, שהוא כהן בית ומקיף לצורך ושלא לצורך.¹⁵ והרמב"ם כתב "בכל יום הכהנים עולין במזרחו שלכבש ויורדין במערבו, והיום עולין באמצע ויורדין באמצע לפני כהן גדול, כדי להדרו."¹⁶

⁷ הקדמה: שלוש הקטורות היה כהן גדול עושה ביוה"כ. שתיים - בתמיד של שחר ובתמיד של בין הערבים, כשאר ימות השנה, על מזבח הזהב שבהיכל שהוא המזבח הפנימי. והוא שמערה הקטורת על הגחלים. ומוסיף עוד אחרת לעבודת היום, שלא היתה במזבח הזהב, אלא היה נותן מלא חופניו קטורת על המחתה שבה הגחלים, ונותנה לפני לפני, בין שני בדי הארון. מאירי.

⁸ זה לשון הרמב"ם: "בכל יום, מי שזכה במחתה חותה במחתה שלכסף ומערה האש למחתה שלזהב, והיום חותה כהן גדול במחתה שלזהב, ובה נכנס להיכל, שלא ליגעו בתוספת עבודה."

⁹ מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ב,ה). רמב"ן (מלחמות, א ב ברי"ף).

¹⁰ מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ב,ה; תמידין ומוספין ג,ד-ה).

¹¹ מקורות: רמב"ם (הל' תמידין ומוספין ג,ה).

¹² שמות, תצוה כח,לה. פירוש, דאע"ג דההוא גבי מעיל כתיב, גמור מינה רבנן להא דהכא נמי: ריטב"א.

¹³ כי בכל יום לא היה צריך לכך שהיה יכול ליתן ידו השמאלית נגד פניו, שהרי לא היה נושא בה שום דבר. מקורות: ריטב"א (מ"ד ב', ד"ה בכל יום). וכן ראה רא"ש (סדר עבודת יוה"כ) בשם ר"ח.

¹⁴ מקורות: רא"ש (סדר עבודת יוה"כ).

¹⁵ ובמשנה (מ"ג ב') הוסיף, כהן גדול מראה כבודו וחיבתו של ישראל שהוא שלוחן, ועושה עצמו כהן בית. ואם בא לעלות למזבח להקיף כגון למתן דמים תמידין ומוספין, ואילו ואיל העם, מקיף את כל הכבש, לצורך ושלא לצורך.

¹⁶ והבין הרמב"ם דקאי על כל הכהנים העולים ויורדים לפני כהן גדול כדי להדרו. מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יוה"כ ב,ה).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

פרישה מהיכל ומבין האולם ולמזבח

(מ"ד א') **תנו רבנן:** "וכל אדם לא יהיה באהל מועד (בבאו לכפר בקדש עד צאתו וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל).¹⁷ יכול אפילו בעזרה (לא יהא אדם עומד כשהכהן מקטיר קטורת לפני ולפנים)? תלמוד לומר "באהל מועד". שילה ובית עולמים מניין? תלמוד לומר "בקדש". אין לי אלא בשעת הקטרה. בשעת מתן דמים (של פר ושעיר) מניין? תלמוד לומר "בבאו לכפר". אין לי אלא בכניסתו. ביציאתו מניין. תלמוד לומר "עד צאתו".

(ואמרינן) וקטורת מכפרת? אין, דהא **תני** רבי חנניא: למדנו לקטורת שמכפרת, שנאמר¹⁸ "ויתן את הקטרת וכפר על העם". **ותנא** דבי רבי ישמעאל: על מה קטורת מכפרת? על לשון הרע. יבוא דבר שבחשאי, וכפר על מעשה חשאי.

תנן התם:¹⁹ פורשין מבין האולם ולמזבח (מכל אויר כ"ב אמות שביניהם) בשעת הקטרה.

אמר רבי אלעזר: לא שנו אלא בשעת הקטרה דהיכל (של מזבח הפנימי שחרית וערבית, שהרי בין האולם ולמזבח סמוך לו, ושמא ייכנס להיכל). אבל בשעת הקטרה דלפני לפנים (ביום הכיפורים), מהיכל (שהוא סמוך לו) פרשי, מבין האולם ולמזבח (שהוא מרוחק) לא פרשי.

תניא: רבי יוסי אומר כשם שפורשין מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרה, כך פורשין בשעת מתן פר כהן משיח,²⁰ ופר העלם דבר של צבור, ושעירי עבודה זרה²¹ ודמים של יום הכיפורים. הא מה מעלה יש בין ההיכל לבין האולם ולמזבח? אלא שבהיכל (=מהיכל) פורשין בין בשעת הקטרה, ובין שלא בשעת הקטרה. ומבין האולם ולמזבח אין פורשין אלא בשעת הקטרה (של היכל).

(מ"ד ב') (ומקשה) והא איכא הא מעלה (גם מעלה זו) דאילו מהיכל פרשי בין בקדושה (מתן דמים) דידיה, בין בקדושה דלפני ולפנים (בשעת מתן דמים בקודש הקודשים). ואילו מבין האולם ולמזבח לא פרשי אלא בקדושה דהיכל!

(ומתרץ) שם פרישה אחת היא.²²

¹⁷. ויקרא, פר' אחרי מות, טז, יז.

¹⁸. במדבר, פר' קרח, יז, יב.

¹⁹. כלים א, ט.

²⁰. הבא על אחת מכל המצות, שטעה בהוראת עצמו ועשה, ומתן דמו על הפרוכת ועל מזבח הזהב. רש"י.

²¹. ציבור שעבדו עבודה זרה בהוראת בית דין, מביאים פר לעולה ושעיר לחטאת, כדכתיב בפרשת שלח לך (במדבר טו, כד). ואותו שעיר, מתן דמו על הפרוכת, ואינו נאכל, כדילפינן בסיפרא וסיפרי ובמסכת זבחים (מ"ז א'). רש"י.

²². ונחשבת מעלה אחת. שמהיכל פורשים משום לפני ולפנים, בין בשביל הקטרה, בין בשביל מתן דמים. מה שאין כן מבין האולם ולמזבח, לא פורשים בשביל לפני ולפנים כלל. וכיון דאשמועינן דמשום הקטרה דלפני ולפנים לא פרשי, לא איצטריך לאשמועינן משום מתן דמים.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שיטות הראשונים

פרישה בשעת כפרה בהיכל: כתב הרמב"ם ²³ "בעת שמקטירין הקטרת בהיכל בכל יום, פורשין כל העם מן ההיכל ומבין האולם ולמזבח, לא יהיה שם אדם, עד שיצא זה שהקטיר הקטרת. וכן בשעה שיכנס בדם חטאות הנעשות בפנים, פורשין הכל מבין האולם ולמזבח עד שיצא, שנאמר: "וכל אדם לא יהיה באהל מועד בבאו לכפר בקדש..." - בגין אב לכל הכפרה שבקדש, שלא יהיה שם אדם." ²³

פרישה בשעת כפרה בקודש הקודשים: כתב הרמב"ם ²⁴ "בשעת הקטרת הקטרת בקדש הקדשים כל העם פורשין מן ההיכל בלבד, ואינן פורשין מבין האולם ולמזבח, שאין פורשין מבין האולם ולמזבח אלא בשעת הקטרה בהיכל בכל יום ובשעת מתן דמים בהיכל, כמו שבארנו בהלכות תמידין (ג,ג)." ²⁴

²³ מקורות: רמב"ם (הל' תמידין ומוספין ג,ג).

²⁴ כתב מהר"י קורקוס, שהרמב"ם לא הזכיר שיפרשו בשעת הזאות הנעשות לפני ולפנים. ובוודאי נראה שהם כמו הקטרת הקטורת, וכמו שהזאות היכל כקטורת היכל, הוא הדין ללפני ולפנים, ומאי שנא? וסמך הרמב"ם על מה שכתב בהלכות תמידין (ג,ג) זה בניין אב לכל הכפרות וכו', ובוודאי העניין מוכרח מעצמו ומוכרח בגמרא, ופשוט הוא. מקורות: רמב"ם (הל' עבודת יו"כ ד,ב).